

Samlingsstrategi 2019-23

Sydvestjyske Museers indsamlings-, registrerings- og bevaringsstrategi

Maj 2019

Indhold

1. Indledning	3
2. Det lovmæssige grundlag	3
2.1. Museumsloven	3
2.1.1. Museumslovens kapitel 8	4
2.2. Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer for indsamling	4
2.3. Den internationale baggrund	4
3. Sydvestjyske Museers magasiner og udstillinger	4
3.1. Klimaovervågning af magasiner og udstillinger	5
3.2. Sikring af samlingerne	5
4. Sydvestjyske Museers arkæologiske samling	5
4.1. Den arkæologiske samlings nuværende accession	6
4.2. Den arkæologiske samlings registreringsniveau	7
4.3. Bevaring af den arkæologiske samling	7
5. Sydvestjyske Museers nyere tids samling	8
5.1. Nyere tids samlings nuværende accession	9
5.2. Nyere tids samlings registreringsniveau	10
5.3. Bevaring af nyere tids samlingen	10
6. Online publicering af museets samling	10
7. Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45	10
7.1. HSB's nuværende accession	11
7.2. HSB's registreringsniveau	11
7.3. Bevaring af HSBs arkivalier og genstande	12
8. Konservering	12

1. Indledning

Meningen med at indsamle, registrere og bevare kulturhistoriske genstande er at anvende samlingen til forskning og formidling – nu og på sigt. I sig selv har genstandene ikke altid en selvstændig æstetisk værdi eller fascinationskraft. Kun gennem forskning og formidling af museets samling skaber bevaringen af kulturhistoriske genstande værdi for samfundet.

Indsamlingen af genstande varetages af det faglige personale fra afdelingerne Arkæologi og Historie. Ud over samlingen af museumsgenstande har også enkelte andre typer af samlinger til huse ved museet. I 2013 fusionerede Sydvestjyske Museer (SJM) med arkivinstitutionen Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45 (HSB), som også råder over en samling af genstande. HSB udgør dermed en enhed under SJM, med sin egen forskningsprofil. Herudover råder såvel Formidlingsenheden som Esbjerg kommunale skolevæsenes skoletjeneste over forskellige rekvisitter til undervisnings- og formidlingsformål. HSB-arkiv og -samling samt rekvisitsamlingen er registreret i museets database med status af privatsamlinger og er således ikke museumsgenstande og indberettes ikke til de nationale registre/SARA.

Den følgende indsamlings-, registrerings- og bevaringsstrategi for Sydvestjyske Museer omfatter arkæologi og nyere tids kulturhistorie. Indledningsvis opridses det lovgrundlag og institutionelle rammeværk, museets samling befinder sig indenfor. Herefter følger beskrivelser af museets magasiner og udstillinger, samlingernes nuværende accession, registreringsniveau og bevaringssituationen.

2. Det lovmæssige grundlag

Strategien har sit juridiske afsæt i Museumsloven samt Kulturstyrelsens retningslinjer for indsamling.

2.1. Museumsloven

Museumsloven (Lov nr. 473 af 7/6 2001) samt Lov om ændring af museumsloven (Lov nr. 1391 af 23/12/2012) sætter den overordnede ramme for museets indsamling. § 2 lyder:

”Gennem de indbyrdes forbundne opgaver indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling skal museerne i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv

- 1) aktualisere viden om kultur- og naturarv og gøre denne tilgængelig og vedkommende,
- 2) udvikle anvendelse og betydning af kultur- og naturarv for borgere og samfund og
- 3) sikre kultur- og naturarv for fremtidens anvendelse.

Stk. 2. Museerne skal samarbejde om de opgaver, som er nævnt i stk. 1.”

2.1.1. Museumslovens kapitel 8

Museumslovens kapitel 8 omhandler ”sikring af kultur- og naturarven i forbindelse med den fysiske planlægning og forberedelse af jordarbejder m.v., herunder arkæologiske og naturhistoriske undersøgelsesopgaver i tilknytning hertil.” Kapitel 8 er således den lovmæssige baggrund for langt størstedelen af museets arkæologiske udgravningsaktivitet – nødudgravninger – samt den accession af arkæologiske genstande, aktiviteten medfører.

2.2. Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer for indsamling

På Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside er publiceret retningslinjer for de kulturhistoriske museers indsamling. Retningslinjerne er udarbejdet af den tidligere Kulturarvsstyrelse på baggrund af anbefalingerne i *Udredning om bevaring af kulturarven*, udgivet af Kulturministeriet i 2003.

Retningslinjerne har særlig fokus på genstande fra nyere tid og fremhæver den aktive indsamling som ideal. Den aktive indsamling skal basere sig på museets **forskningsstrategi** (**indsæt aktivt link**), som således bliver den centrale ledetråd for accession.

Retningslinjerne omfatter følgende punkter:

- Museet indsamler indenfor rammerne af sit ansvarsområde
- Museets indsamling reflekterer arbejdsplanen
- Museet indsamler som led i forskning og undersøgelser
- Museets passive indsamling begrænses til et minimum
- Museets indsamlinger skal begrundes
- Museer koordinerer deres indsamlinger
- Indsamling, bevaringsomkostninger og kulturhistorisk værdi
- Museer bør ikke erhverve klausulerede genstande
- Alternativer til genstandsindsamling

2.3. Den internationale baggrund

Museumsloven og Kulturstyrelsens retningslinjer er blevet til under hensyntagen til ICOMs museumsetiske regler (ICOM Code of Ethics, rev. 2004) samt UNESCOs regler omkring den immaterielle kulturarv (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003).

3. Sydvestjyske Museers magasiner og udstillinger

Museet kunne i 2006 ibrugtage et højkvalitets magasin på Ørstedesvej 46 i Ribe finansieret gennem en rundhåndet donation fra VELUX-fonden. Bygningen består af et 1000 m² stort hovedmagasin med kompaktreoler i seks meters højde. Rummet er passivt klimatiseret og det årlige temperaturudsving ligger mellem 8 og 14 gr. Luftfugtigheden reguleres til omkring 50%.

Desuden et 100 m² stort specialmagasin til glas og metaller, hvor luftfugtigheden er reguleret ned til 35%. Bygningen rummer herudover et modtageafsnit med vaskefaciliteter, karantænerum, fryserum og kontorer samt et 300 m² stort magasinrum med faste pallereoler i seks meters højde.

I denne bygning befinder sig alle genstande fra Den antikvariske Samling, Esbjerg Museums arkæologiske samling samt alle genstande tilgået museet siden ibrugtagningen af SJM-akronymet i 2008.

Esbjerg Museums nyere tids samling er placeret i en kvartcirkulær bygning i Teglværksgade, Esbjerg, oprindeligt opført som centrallager for FDB i tilknytning til samme koncerns tobaksfabrik på stedet – i daglig tale Tobakken. Her lejer museet ca. 1800 m² fordelt på fire etager: kælder, stueetage, 2. sal og tagetage. Bygningen er i sin nuværende stand dårligt egnet som museumsmagasin, og der er ikke plads til genstandene på magasinet i Ribe. Esbjerg Kommune har planer om at renovere bygningen, og museet følger planerne tæt.

Museet har udstillinger med museumsgenstande på Museet Ribes Vikinger, Esbjerg Museum, samt Domkirkemuseet, Rådhus-samlingen i Ribe, Jacob A. Riis Museum og fra 2020 i heksemuseet.

3.1. Klimaovervågning af magasiner og udstillinger

Primo 2019 installeredes online temperatur- og fugtmålere på museets magasiner og udstillinger. Systemet leveres af Profort Engineering og valgtes i samarbejde med Center for bevaring af Kulturarv i Vejle. Via mobilnettet sendes data til en web-server, hvorfra de kan tilgås. Pludselige forandringer udløser alarmer, som tilgår de ansvarlige som SMS-beskeder o.a. De indsamlede data vil kvalificere museets bevaringsindsats i de kommende år.

3.2. Sikring af samlingerne

Sydvestjyske Museer er gået i gang med at udarbejde sikrings- og beredskabsplaner for samtlige magasinbygninger, udstillingssteder og øvrige matrikler.

4. Sydvestjyske Museers arkæologiske samling

Sydvestjyske Museer råder over en omfattende arkæologisk samling dannet i 2008 ved fusion af Den antikvariske Samling i Ribe og Esbjerg Museum.

Den antikvariske Samling blev skabt gennem opkøb, gaver, aktiv indsamling og arkæologiske udgravninger foretaget fra museets oprettelse i 1855 og frem. En meget stor del af samlingen stammer fra Ribe by og udgør et også i international henseende enestående rigt materiale til belysning af byudvikling, byliv og handelsmønstre i Nordvesteuropa i tidsrummet ca. 700-1500 e. Kr. Museet oplever et stort eksternt forskningstræk på de arkæologiske samlinger.

I Den antikvariske Samlings tidlige år var accessionen domineret af indkøb og gaver, men i takt med udviklingen af byarkæologien fra 1950'erne og frem kombineret med stadig mere forfinede udgravningsteknikker, er fund fra arkæologiske udgravninger kommet til at udgøre en stadig voksende del af den samlede accession.

En mindre del af Den antikvariske Samlings arkæologiske genstande er fremkommet ved udgravninger i det åbne land, primært udgravninger af agrare bebyggelser fra oldtid og middelalder.

Fra 1980'erne og frem har metaldetektorarkæologien med dens betydningsfulde metalfund spillet en vigtig rolle ved afsøgninger i det åbne land. Efter årtusindskiftet er brugen af metaldetektor blevet en mere og mere indarbejdet del af det arkæologiske feltarbejde.

Esbjerg Museums arkæologiske samling blev fra museumsforeningens stiftelse i 1936 dannet ved gaver og indkøb, men allerede fra 1940'erne begyndte man at foretage arkæologiske udgravninger i udkanten af den ekspanderende by. Disse foregik til at begynde med primært på amatørbasis, men professionaliseredes fra 1960'erne og frem og kom hurtigt til at udgøre den primære del af accessionen.

Denne udvikling har skabt en omfattende arkæologisk samling med væsentlige tyngdepunkter i gravene fra stenaldrens enkeltgravskultur samt jernalderens agrare bebyggelser og grave.

Da Esbjerg Museum allerede midt i 1970'erne indgik en samarbejdsaftale med kommunen om en rammebevilling til arkæologiske udgravninger i byudviklingsområder, fik man tidligt en unik mulighed for at kunne undersøge større sammenhængende flader, hvilket klart er styrken i denne del af museets arkæologiske materiale.

Udgravningerne er af et omfang, som tillader at rejse mere overordnede spørgsmål omkring bebyggelsens organisering og socialstruktur, og disse muligheder går igen i genstandsmaterialet.

I forbindelse med flytningerne af hhv. Den antikvariske Samling og Esbjerg Museums arkæologiske samlinger til museets magasin på Ørstedsvej er foretaget en samlingsgennemgang med udskillelse af uregistrerede genstande til følge.

4.1. Den arkæologiske samlings nuværende accession

Som skitseret ovenfor har accessionskriterierne for den arkæologiske samling ændret sig over tid i sammenhæng med den generelle udvikling i den danske museumsverden. I dag modtager museet stort set ikke oldsager som gaver eller køb med mindre der er tale om danefæ eller andre helt særlige forhold. Beslutningen om eventuel accession træffes i så fald af museets faguddannede personale.

I stedet er det museets arkæologiske udgravninger, som stort set alle foregår inden for rammerne af museumslovens kapitel 8, der er den store kilde til den arkæologiske accession. Genstandene fra udgravningerne samles ikke ind ukritisk, men på baggrund af de specifikke forskningsspørgsmål, der knytter sig til den enkelte undersøgelse. Genstandene er et spejl af lokalitetens materielle kultur og et værktøj til analyse og forståelse af en lang række spørgsmål af økonomisk, social og kronologisk karakter. Kriterierne for indsamling på den enkelte undersøgelse fremgår af udgravningsberetningen, og fundene registreres og magasineres inden for rammerne af undersøgelsens samlede økonomi. Stabiliserende konservering udføres efter behov.

En særlig fundgruppe udgøres af metalgenstande fundet med metaldetektor. Målt i tal er mængden lille, men stor i betydning. Museet arbejder sammen med en gruppe af

metaldetektorbrugere, som i samarbejde med museet udvælger lokaliteter. Fundene måles ind med GPS og registreres musealt, hvorefter de relevante genstande tilgår Nationalmuseet til danefævvurdering. Detektorarkæologien har mangedoblet vores viden om pladser fra særligt yngre jernalder og fremefter i tid.

For alle arkæologiske genstande gælder, at de registreres i museets database SJM SYS, som giver optimale vilkår for forskningsanvendelse og lever op til Slots- og Kulturstyrelsens krav om aflevering af data til de nationale registre.

4.2. Den arkæologiske samlings registreringsniveau

En første forudsætning for at forske og formidle museets arkæologiske samling er en tilbundsgående registrering, som helt basalt tilgængeliggør genstandene gemt i kasser på magasinerne for forskere og andre brugere.

På Den antikvariske Samling indledtes i 1999 en tilbundsgående digitalisering i databasen ASRSYS, som blev udviklet til registrering af og forskning i museets arkæologiske genstande. I 2013 er denne database blevet videreudviklet og skrevet over i et tidssvarende format, som desuden afleverer data til de nationale registre. Migration, konvertering af gamle data og igangsættelse af det nye system fandt sted ved indgangen til 2014.

I forbindelse med flytningen af ASR-genstandene til museets nye high-end magasin på Ørstedesvej i 2006-11 blev hver enkelt sags genstande ompakket, rengjort og den oprindelige registrering sammenholdt med det, som rent faktisk befandt sig i magasin og udstillinger. Denne proces indledtes med de første accessioner fra 1850'erne og har bevæget sig frem i tid. Når processen er afsluttet, vil der være et 1:1 forhold mellem museets digitale registrering af genstandene og genstandene selv. Dette omfattende arbejde nærmer sig sin afslutning.

Esbjerg Museums arkæologiske samling er for den ældre del analogt registreret på papirfundlister, mens de yngre sager er registreret på digitale fundlister. Samlingen befinder sig på Sydvestjyske Museers magasin på Ørstedesvej i Ribe. I forbindelse med flytningen importeredes alle fundlister i SJM SYS. Sidenhen er dele af samlingen blevet ompakket, rengjort og optalt, hvorved det eftertragtede 1:1 forhold mellem databasens poster og fundkassernes indhold er opnået. Dette tidskrævende arbejde pågår og er (primo 2019) knap halvvejs gennemført.

For udgravninger foretaget efter fusionen (akronymet SJM) er indførslen i den lokale database og de nationale registre sket i forbindelse med beretningsarbejdet.

4.3. Bevaring af den arkæologiske samling

Den arkæologiske samling kommer til at fylde mindre end halvdelen af den disponible plads på Ørstedesvej, og der er altså plads til mange års tilvækst.

Magasinets driftsomkostninger er lave, og bygningsvedligeholdet er minimalt. Ved nedpakning og indføring af genstande på magasinet er tænkt i langtidsløsninger, som ikke vil medføre behov for

ompakning eller øvrig håndtering af genstande. Den grundige digitale registrering nedsætter behovet for håndtering af den fysiske genstand til et minimum.

Meningen med disse procedurer er at reducere udgifterne forbundet med bevaring af den arkæologiske samling til et minimum, da dette vurderes at være et af de væsentligste bevaringsparametre – også på sigt.

Det er museets vurdering, at bevaringen af den arkæologiske samling ikke mødes af umiddelbare trusler og således også fremover vil kunne være tilgængelig for forskning i fortidens materielle kultur og en vigtig vidensbank for fremtidige undersøgelser af tidligere tiders liv og livsvilkår.

5. Sydvestjyske Museers nyere tids samling

Sydvestjyske Museer råder over en omfattende samling fra nyere tid dannet i 2008 ved fusion af Den antikvariske Samling i Ribe og Esbjerg Museum.

Den antikvariske Samling blev skabt gennem opkøb, gaver, aktiv og passiv indsamling foretaget fra museets oprettelse i 1855 og frem. En meget stor del af samlingen stammer fra Ribe by og rummer mange forskellige slags genstande. Fremhæves kan en række gode renæssanceskabe og kister, en samling fajancefade, samt sølvtøj fra sølvsmede især fra Ribe-området foruden fine enkeltgenstande.

Fra 1980'erne og frem er indsamlet flere butiks- og værkstedsinventarer fra Ribe, f.eks. inventar og varer fra en købmansbutik fra Hundegade i Ribe, et drejerværksted fra Sortebrødregade, og genstande fra guldsmed Bottelet. Andre større sager er en række genstande fra boet efter Therkel Jørgensen, som havde betænkt museet i sit testamente. Helt op til efter år 2000 var det almindeligt at hjemtage passivt indsamlede genstande, og nyere tids området var fra midt i 1990'erne præget af manglende ressourcer til at foretage en velovervejet og kvalificeret indsamling.

I forbindelse med flytningen af den arkæologiske samling til museets magasin på Ørstedsvej blev foretaget en samlingsgennemgang med udskillelse af uregistrerede genstande til følge.

Esbjerg Museums nyere tids samling dækker det geografiske område, som udgøres af de gamle kommuner Esbjerg, Fanø og Bramming.

Museet var fra sin begyndelse i 1936 præget af, at det ikke havde et klart defineret fokusområde, og der derfor blev indsamlet bredt og uden særlige krav til lokal tilknytning.

Med museumsloven i 1958 og udskillelsen af fiskerisamlingen til det senere Fiskeri- og Søfartsmuseum blev museets virkeområde klarere defineret, men først fra midten af 1970'erne kan der tales om en mere målrettet indsamlingspolitik, hvor museet især fokuserede på by- og industrihistorie og i særlig grad begyndte at indsamle helheder.

ESMs samling af genstande relateret til håndværk er omfattende, og flere eksempler på hele værksteder er i årenes løb indlemmet i samlingen. Som eksempler kan nævnes et helt skrædderværksted, et komplet sølvsmedeværksted fra sølvsmed Martens, et komplet ismejeri og et fagforeningskontor fra tobaksarbejdernes fagforening nedlagt omkring 1980. Særligt

interessant er også et komplet fotoatelier fra fotograf Kromann, der virkede på Fanø fra slutningen af det 19. årh. til midten af det 20. årh.

Museet har indsamlet bevidst inden for bestemte genstandsgrupper, herunder billedlige repræsentationer af Esbjerg fra tidligste tid til i dag, f.eks. korsstingsbroderier og grafik samt Esbjerg-souvenirs, legetøj og generelt genstande relateret til hverdagsliv.

Der har primært været tale om passiv indsamling og udfyldning af såkaldte "huller" i de eksisterende samlinger. Der har kun i ringe grad været mulighed for at indsamle aktivt og i forlængelse af en klart formuleret forskningsstrategi. I forbindelse med fusionen med Den antikvariske Samling gennemførte SJM en kassationsrunde på magasinet på Tobakken i Esbjerg, som blev afsluttet i 2013.

5.1. Nyere tids samlingens nuværende accession

Som skitseret ovenfor har accessionskriterierne for nyere tids samlingen ændret sig over tid i sammenhæng med den generelle udvikling i den danske museumsverden. I dag modtager museet stort set ikke genstande som gaver eller køb med mindre der er tale om helt særlige forhold. Beslutningen om eventuel accession træffes i så fald af museets faguddannede personale.

Museet tilstræber i dag den *forsknings- og undersøgelsesbaserede indsamling*, hvor museet på baggrund af de formulerede forskningsstrategier og temaer selv opsøger, studerer, indsamler og udvælger genstande, fotografier og arkivalier. Museet prioriterer dermed den aktive indsamling højt samtidig med, at vi gerne vil understøtte borgernes medejerskab i forhold til museet. Det kræver, at vi så vidt muligt kombinerer den tilstræbte aktive indsamlingsstrategi med en høj grad af brugerinvolvering og aktivering.

Denne form for indsamling kan indgå i en række forskellige aktiviteter, der kan bidrage til den nødvendige dokumentation. Det kan dreje sig om egentlige *indsamlingskampagner*, hvor museet via pressemeddelelser og museets hjemmeside efterlyser kilder, erindringer, beretninger m.v. Kampagner kan foretages i samarbejde med eksterne samarbejdspartner som foreninger, andre forskningsinstitutioner, uddannelsesinstitutioner og studerende o.a. I forhold til brugerinvolvering tilstræbes endvidere, at der i forbindelse med f.eks. udstillings- og anden formidlingsvirksomhed gives plads til, at ny indsamling kan genereres f.eks. i form af erindringsmaterialer, og at indsamlingen fortsat på dette niveau foregår i aktiv dialog med lokalsamfundet.

Når museet får tilbudt kilder (genstande, arkivalier, fotografier m.m.) til samlingen, undersøger vi, om de har en historie, der gør dem relevante i forhold til samlingen. Genstandene skal have tilknytning til SJMs ansvarsområde og skal kunne indgå i en indsamlingshelhed, som museet allerede har eller via sin forskningsstrategi har truffet beslutning om at etablere.

En del af museets indsamlingsaktivitet er baseret på kapitel 8-relaterede aktiviteter i forbindelse med bygge- og nedrivningssager. Her kan med fordel indgå dokumentation af genstanden gennem foto, opmåling og beskrivelse. Til kapitel 8-arbejdet vil der desuden ofte knytte sig en række dokumentationsformer som interview-undersøgelser af arbejdsprocesser (håndværk, industri, bygninger, kulturlandskab, immateriel kulturarv).

I forhold til meget store og for museet uhåndterlige genstande tilstræbes alternativer til indsamling. Det kan f.eks. være dokumentation af tilblivelse og historie gennem tegnings- og konstruktionsmateriale, beskrivelser og specifikationer og evt. modeller. Men også reklamer og brochurer og andet materiale, der kan berette om genstandens distribution, udbredelse og brug samt kulturelle og samfundsmæssige kontekst er af interesse.

5.2. Nyere tids samlingens registreringsniveau

En første forudsætning for at forske og formidle museets nyere tids samling er en systematisk digital registrering, som tilgængeliggør genstandene for forskere og andre brugere.

På Den antikvariske Samling indledtes i 1999 en systematisk digitalisering i databasen ASRSYS. Nyere tids genstande er registreret i henhold til gruppekoderne i *den grønne registrant*. I 2013 er denne database blevet videreudviklet til et tidssvarende format i form af databasen SJM SYS. Databasen er via web-services forbundet til det nationale register, **når dette bliver muligt i SARA.**

I forbindelse med flytningen af ASR-genstandene til museets nye high-end magasin på Ørstedsvej i 2006-11 blev hver enkelt sags genstande ompakket, rengjort og den oprindelige registrering sammenholdt med det, som rent faktisk befandt sig i magasin og udstillinger. Denne proces indledtes med de første accessioner fra 1850'erne og har bevæget sig frem i tid. I skrivende stund er dette arbejde 90% fuldført.

Esbjerg Museums nyere tids genstande er ligeledes registreret i henhold til gruppekoderne i *den grønne registrant*, og oplysningerne er importeret i SJM SYS.

5.3. Bevaring af nyere tids samlingen

Den antikvariske Samlings nyere tids genstande er placeret under ideelle forhold på magasinet på Ørstedsvej og det samme gælder genstandene indsamlet under SJM-akronym.

Placeringen af det tidligere Esbjerg Museums nyere tids genstande på Tobakken udgør en bevaringsmæssig udfordring, som museet arbejder for at løse gennem byggeri af et nyt magasin ved siden af det eksisterende på Ørstedsvej.

6. Online publicering af museets samling

I 2019 publicerer museet sin samling online. Målgruppen er forskerkolleger i ind- og udland samt den interesserede borger, og brugerfladen vil for arkæologiens vedkommende være inspireret af Portable Antiquities Scheme samt andre udenlandske museers løsninger.

7. Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45

Historisk Samling fra Besættelsestiden (HSB) blev i 1986 etableret som en selvejende institution. Den udsprang af den omfattende samling af især illegalt materiale fra besættelsestiden, som

seminarierektor Palle Schmidt siden 1940'erne på privat initiativ havde indsamlet, og som ønskedes bevaret og tilgængeliggjort for eftertiden. Det resulterede i etableringen af Fonden Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45, som er blevet drevet med et årligt kommunalt tilskud og har siden 1993 haft en lønnet og faguddannet leder. HSB, hvis oprindelige formål var "at indsamle, registrere og bevare materiale fra besættelsestiden 1940-45" samt bidrage til formidlingsaktiviteter på alle niveauer, har siden udviklet sig til en anerkendt arkiv- og forskningsinstitution, som pr. 1.1. 2013 fusionerede med SJM. Det betyder, at HSB nu indgår som en enhed i SJM, hvor HSB har bevaret sin hidtidige profil. HSB's samling af arkivalier er ikke museumsgenstande, men er inkluderet i strategipapiret for disse, da museet ved fusionen har forpligtet sig til at sikre arkivets bevaring.

7.1. HSB's nuværende accession

HSB har i en efterhånden lang årrække indsamlet arkivalier fra hele Danmark fra og om besættelsestiden og årene omkring 2. Verdenskrig, dvs. fra 1930'erne til o. 1950. Denne praksis er fortsat, efter arkivet blev en del af SJM. Tyngdepunkter i indsamlingen udgøres af materiale fra modstandsbevægelsen, navnlig fra undergrundspressen, hvor HSB råder over en enestående samling af illegale blade og bøger på over 10.000 stk., der kontinuerligt forøges. Desuden indsamles materiale i form af breve, bøger, beretninger og hele personarkiver fra bl.a. modstandsfolk, men også fra helt almindelige danskere og fra personer i tysk tjeneste. Endvidere vil HSB fortsat modtage forskningsarkiver fra historikere, der f.eks. har indsamlet beretningsmateriale, eller som fra udenlandske arkiver har hjemtaget for dansk forskning væsentlige arkivalier i kopi. Indsamlingen af arkivalier foregår via synliggørelse af HSB i form af publikationer, omtale af arkivet i medierne, udsendelse af nyhedsbreve, netværk etc. Arkivet modtager helt overvejende materiale fra private. Eftersom arkivet dækker et tematisk og kronologisk afgrænset emne, er det dette emne, der også i fremtiden vil være ledende for indsamlingspolitikken. Arkivet vil dermed også i fremtiden benytte sig af såvel aktiv som passiv indsamling.

HSB har altid fokuseret på indsamling af papirarkivalier og trykt materiale og har kun undtagelsesvist taget imod egentlige genstande såsom duplikatorer og skrivemaskiner anvendt af modstandsgrupper eller andre genstande med relation til besættelsestiden. Ved tilbud om genstande henvises giver til det faguddannede personale ved SJM, og museets sagsgang for accession følges (Se bilag 1).

7.2. HSB's registreringsniveau

Ved fusionen med SJM i 2013 overgik samtlige genstande, bøger, skrifter, billeder og andre arkivalier, samt registranter, tekster, databaser, undervisningsmaterialer og inventar til SJM på samme vilkår og med samme klausuler, hvormed de tidligere tilhørte HSB.

HSB's arkivalier er registreret i en skræddersyet, søgbar PDF- registrant, bygget op efter Frihedsmuseets emneordnede dokumentregistrant. Denne udvides kontinuerligt med nye accessioner og har i en årrække sikret det nødvendige overblik over arkivet for både ansatte og

brugere (En brugerversion af registranten er tilgængelig på internettet). I 2016 påbegyndte HSB desuden registrering af arkivalier i den seneste version af Arkibas, der giver mulighed for en langt bedre registrering af fx personarkiver. Pr. maj 2019 er halvdelen af HSB's arkivbestand registreret i Arkibas og søgbar på www.arkiv.dk. HSB's fåtallige genstande – omkring 50 - skal registreres i SJM SYS, og, såfremt særlige klausuler eller testamentariske forhold ikke hindrer det, indlemmes de i museets samling.

7.3. Bevaring af HSBs arkivalier og genstande

I forbindelse med fusionen med SJM flyttede HSB ind i lokaler på 2. sal af Esbjerg Museum, mens arkiverne fik magasinplads i kælderens under museet, hvor temperatur og luftfugtighed overvåges via museets system.

8. Konservering

Siden 1979 har museerne i de tidligere Ribe og Ringkøbing amter og dermed også Sydvestjyske Museer foretaget konservering i fællesskab på Konserveringscenter Vest i Ølgod. I øjeblikket udgøres medlemskredsen af 10 kulturhistoriske og 5 kunsthistoriske museer.

SJM har over årene modtaget den største andel af konserveringscentrets tjenestetid (ca. 16 %). I forbindelse med konserveringscentrenes kommende overgang fra selvejende institutioner med direkte tilskud fra Kulturstyrelsen til tilskud til de enkelte museer, har medlemskredsen i Konserveringscenter Vest besluttet at fordele det hidtidige tilskud på 4 mio. kr. årligt efter de seneste 13 års udført tjenestearbejde for det enkelte museum. Det betyder, at SJM fra 2016 vil modtage cirka 600.000 kr. årligt til konserveringsarbejde. Medlemsmuseerne har forpligtet sig til i en femårig periode at lade alt konserveringsarbejde foretage af Konserveringscenter Vest. Samtidig arbejder centrets bestyrelse på at indgå i en større fusion med andre konserveringscentre for at sikre medlemsmuseerne den bedst mulige konserveringsydelse.

Ved siden af konserveringstilskuddet fra Kulturstyrelsen får SJM foretaget konservering af udvalgte genstande fremkommet ved de bygherrefinansierede udgravninger. Pengemæssigt har det drejet sig om 2-300.000 kr. årligt. SJM får dermed i gennemsnit foretaget konserveringsarbejde for 8-900.000 kr. årligt. Konservering kræver meget specialudstyr og mange specialkompetencer, som kun de allerstørste museer er i besiddelse af. SJM har derfor gennem alle årene været en varm fortaler for at få løst konserveringsopgaverne i fællesskab.

Ribe den 28. maj 2019

Hovedforfatter Morten Søvsø med bidrag af Lulu Anne Hansen, Henrik Lundtofte og Flemming Just